

עמדת החברה להגנת הטבע: שמירת טבע ומשבר האקלים – בקצרה

כללי: הטבע הוא קו ההגנה הראשון שלנו מול משבר האקלים

החברה להגנת הטבע מובילה את הדיון הציבורי, המדיניותי והסביבתי בישראל להכרה בכוחן של המערכות הטבעיות לסייע בהתמודדות עם משבר האקלים או להקצין את המשבר, ובחשיבות של שמירת טבע ושיקומו לחיזוק המגוון הביולוגי, וכחלק מההיערכות לשינוי האקלים ולמיתונו.

1. הדבר הראשון שצריך לעשות: לאפס את הפליטות המסוכנות של גזי חממה

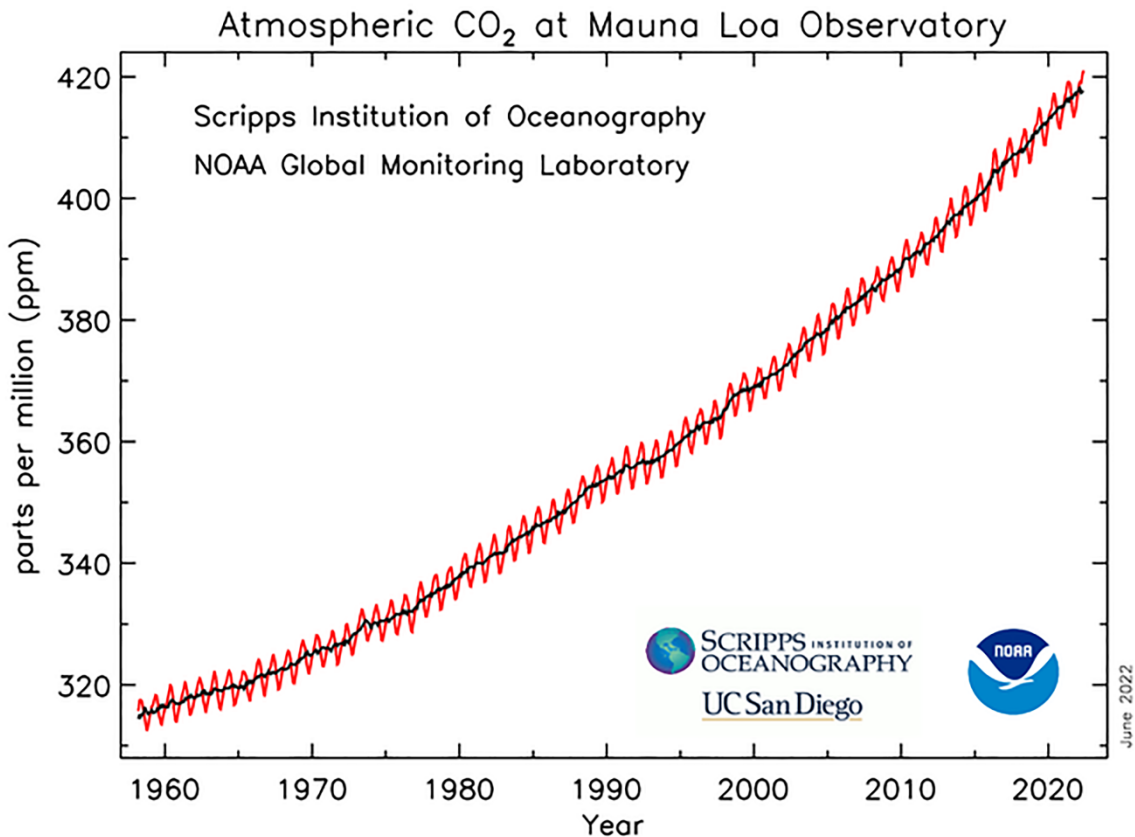
משבר האקלים נגרם מפליטות גזי חממה על ידי האנושות - ריכוז יתר של גזי חממה באטמוספירה ובעיקר פחמן דו-חמצני ומתאן, הוא הגורם המרכזי להתחממות כדור הארץ ושינוי האקלים. האדם פולט גזי חממה (בעיקר משריפת דלקים, הפקת חשמל, תחבורה ועוד) ומגדיל את ריכוז הגזים באטמוספירה. בלי שנפסיק לפלוט גזי חממה על ידי מעבר למקורות אנרגיה שאינם פולטים גזי חממה – לא נוכל להתמודד עם משבר האקלים. לכן, אנחנו חייבים להפסיק לפלוט, ומהר. לשם כך עלינו להיגמל משימוש, מהפקת ומייצוא של דלקים פוסיליים- פחם, נפט וגם - גז טבעי. עלינו לעבור לשימוש באנרגיות נקיות וזלות בפליטות, תוך התייעלות אנרגטית ושיפור מתמיד של הטכנולוגיות להפקת ואגירת אנרגיה.

דרכי פעולה:

- אנו תומכים אקטיבית בחוק אקלים עם יעדים שאפתניים של הפחתת פליטות ואיפוסן עד 2050, קביעת יעדים שאפתניים ל- 2030, חיוב משרדי הממשלה ביצירת תכניות הגעה ליעדים, והקמת מנגנונים להבטחת יישומן.
- אנחנו פועלים נגד הרחבת קידוחי הגז בים התיכון מעבר למאגרים שכבר נמצאו, נגד ייצוא מאסיבי של גז, ונגד הפיכת ישראל לגשר להעברת נפט דרך הים האדום וצינור קצא"א. כחלק מההכרח להיגמל מדלקים פוסיליים, עלינו להפסיק לא רק את השימוש בהם, אלא גם את הפקתם וייצואם. מדינת ישראל הפכה בעשור האחרון ליצואנית של גז טבעי. בראשית הדרך היה מדובר במקור אנרגיה שהוא "גשר" אל האנרגיות המתחדשות. אלא שהגענו אל קצה הגשר. כיום, העולם כולו וגם ישראל – חייבים להיגמל ממנו. אנו פועלים לגיבוש תשתית מדעית וכלכלית להתנגדות להרחבת סקטור הגז הפוסילי; מובילים פעילות ציבורית עם קואליציית ארגונים למאבק בהרחבת קידוחי הגז; ופועלים נגד ההחלטות גם בזירה המשפטית.
- אנו פועלים, בתכנון וביישום, למדיניות המתעדפת אנרגיה סולארית על גאות, בשטחים מבונים וב"דו-שימוש", על פני פריסה של תשתיות אנרגיה מתחדשת בשטחים פתוחים. אנו מקדמים עקרונות לפיתוח משק אנרגיה הכוללים בחינת עלות-תועלת למתקני אנרגיה תוך הפנמת עלויות של פליטות גזי חממה ועלויות הייצונית נוספות במחיר החשמל המיוצר, בחינת

ההשפעה על המערכות האקולוגיות ובכלל זאת תועלותיה האקלימיות, הקצאת משאבים למימון וסבסוד מעבר מהיר לאנרגיה מתחדשת, ביזור מתקני אנרגיה ותיעודף התקנות קרוב לאזורי צריכה ועוד.

"גרף קילינג", מקור: <https://www.noaa.gov/news-release/carbon-dioxide-now-more-than-50-higher-than-pre-industrial-levels> גרף זה מציג את הפחמן הדו-חמצני הממוצע החודשי שנמדד במצפה הכוכבים מאונה לואה, הוואי, הרשומה הארוכה ביותר של מדידות ישירות של CO₂ באטמוספירה. הניטור היה ביוזמת פרופסור קילינג ממכון סקריפס לאוקיאנוגרפיה של הסוכנות הלאומית לאוקיינוסים ולאטמוספירה בארה"ב (NOAA).

2. הטבע והאקלים - מערכת שלמה אחת

מערכת האקלים היא חלק ממערכות החיים על כדור הארץ, ויש לה יחסי גומלין עם החי והצומח, המים, הסלעים והקרקע - כלומר הטבע. המערכות הטבעיות, כאשר הן בריאות ומתפקדות, קולטות, פולטות, ומקבעות פחמן דו-חמצני דרך תהליכי פוטוסינתזה, נשימה, ריקבון, הסתלעות, ומסיסות במים. כל המערכות הטבעיות יחד יוצרות את מחזור הפחמן העולמי (Carbon Cycle). הטבע מקבע כמחצית מפליטות גזי החממה שאנו פולטים, ובזכותו רק כמחצית מהפליטות מגיעות לאטמוספירה. מערכת האקלים והטבע ביחד, איפשרו במשך אלפי שנים את התנאים היציבים לחיים אנושיים על פני כדור הארץ.

דרכי פעולה:

- אנו פועלים להסביר ולהטמיע את הידע העדכני בתחום בקרב הציבור – באמצעות כתבות, תקשורת, השתתפות בכנסים ואירועים כגון מצעד האקלים, וקמפיינים ספציפיים (קצא"א);
- אנו פועלים להטמעת הידע וליישום את משמעותו בקרב מקבלי החלטות ברמה המקומית והממשלתית – באמצעות כנסים מקצועיים, ניירות מדיניות, שילוב בקולות קוראים, הליכים תכנוניים, החלטות ממשלה וחקיקה.
- אנחנו פועלים ללמוד את הנעשה בעולם, ושותפים לשיח ער ומתעדכן עם ארגוני שמירת טבע בעולם.

3. העוזר החשוב בהתמודדות עם משבר האקלים: הטבע

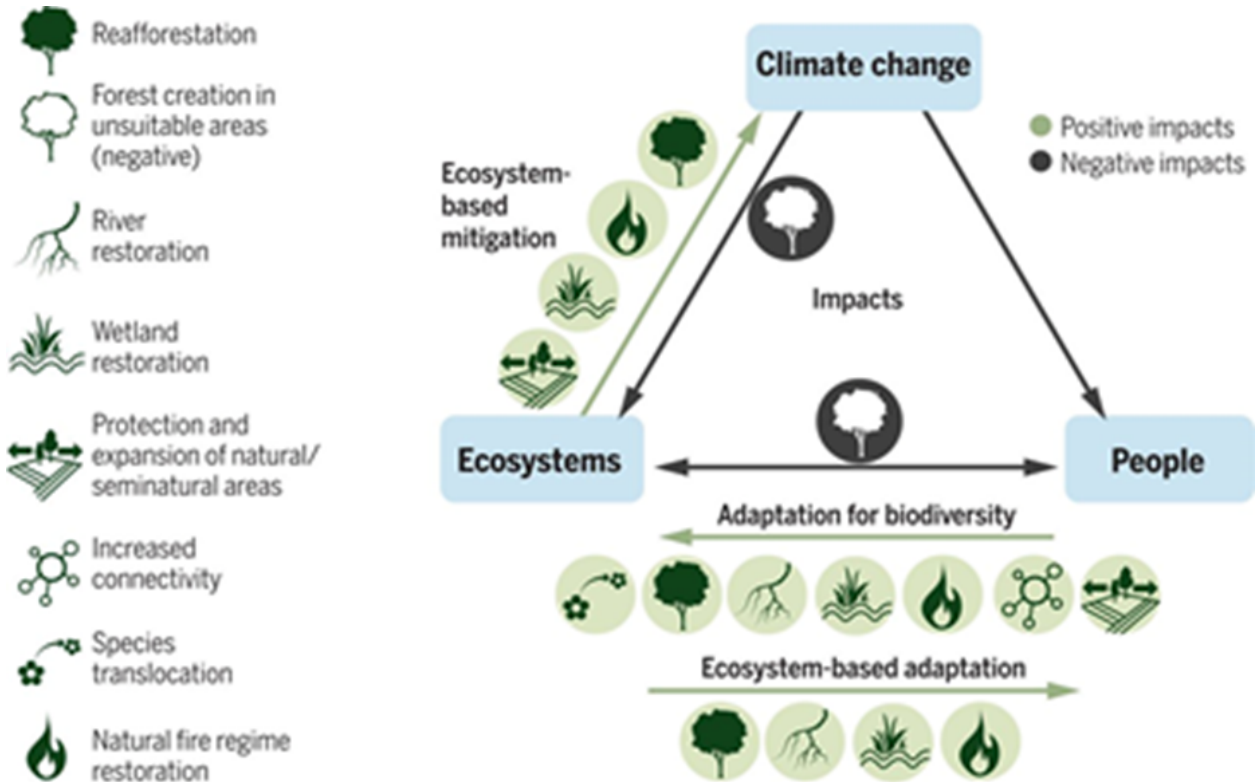
הטבע לבדו לא יוכל להציל אותנו ממשבר האקלים, אבל הוא בהחלט יכול לעזור. **טבע בריא** יכול למלא את תפקידו בהפחתת כמות הפליטות המגיעה לאטמוספירה (מיטיגציה) - באמצעות קיבוע ולכידה של פחמן דו-חמצני במערכות הטבעיות: יערות, אוקיינוסים, ביצות ועוד. טבע בריא הכרחי גם לצורך היערכות לשינוי האקלים (אדפטציה), למשל: הורדת טמפרטורות מקומית על ידי עצים מתאימים באזורים עירוניים, מיתון הצפות באמצעות ביצות ונחלים, שמירה על פוריות הקרקע והגנה מפני סחף באמצעות שורשי הצמחים, החדרת מים לקרקע כהיערכות לבצורות ועוד. **טבע הרוס**, לעומת זאת, משמעותו האצת והגברת תהליכי החימום הגלובלי ומשבר האקלים על השלכותיו. כאשר הטבע אינו בריא - הוא מחריף את השלכות משבר האקלים: כאשר היערות יבשים - הם נדלקים בקלות רבה יותר ומגבירים שריפות ואיתן את כמות הפליטות; כאשר האדמה חשופה מהצמחים הטבעיים שלה היא פגיעה יותר לשיטפונות, והמים השוטפים אותה חוזרים פחות לתת הקרקע ומגבירים את היובש; מינים פולשים עשויים להביא איתם מחלות חדשות, לפגוע בבריאות המערכות האקולוגיות המקומיות לשקם, ולהחליש עוד יותר את יכולתו לסייע מול המשבר. אפילו יכולתו הבסיסית של הטבע לספוח פחמן נפגעת: למשל, מי הים מתחממים ויכולים להכיל פחות פחמן דו-חמצני וכך הים מאבד מיכולתו הטבעית לספוח פחמן דו-חמצני ויותר פחמן מגיע לאטמוספירה. לכן הטבע הוא שחקן מפתח: עלינו להתמודד עם משבר האקלים – תוך שמירה על הטבע, ולא על חשבון. טבע שנדאג לבריאותו יעזור לנו להתמודד עם משבר האקלים. טבע שלא נשמור עליו ימשיך להיות נתון למציאות של הידרדרות - ולכן הוא יאיץ את המשבר האקלימי ואת השלכותיו.

דרכי פעולה:

- אנחנו פועלים להפיץ את הידע העדכני בעולם בנושא הקשר בין הטבע לאקלים ובין משבר האקלים לבין משבר המגוון הביולוגי והמערכות הטבעיות (למשל: כתיבת עבודה בנושא עבור המשרד להגנת הסביבה, כתבות, כנסים).
- אנחנו מקדמים שיתופי פעולה מחקריים כדי להבין את הקשר הדו-כיווני בין המערכות האקולוגיות לבין משבר האקלים בהקשר המקומי.

- אנחנו פועלים לקידום החלטות ממשלה וקולות קוראים להתמודדות עם שינוי אקלים אשר כוללות הקצאת משאבים לשיקום טבע ופרמטרים אקלימיים, ולהפנמת החשיבות של שמירת טבע ושיקומו באסטרטגיות ובתוכניות של רשויות מקומיות, אזוריות וממשלתיות.
- אנחנו מתנגדים לפתרונות אקלימיים שמשמעותם הרס טבע מתפקד.

Morecroft Michael D., Simon Duffield, Mike Harley, James W. Pearce-Higgins, Nicola Stevens, Olly Watts, and Jeanette Whitaker, Measuring the Success of Climate Change Adaptation and Mitigation In Terrestrial Ecosystem, *Science*, Vol 366, Issue 6471 (2019), DOI: 10.1126/science.aaw9256 [https://www.science.org/doi/abs/10.1126/science.aaw9256?%7BidParamMap%7D%="](https://www.science.org/doi/abs/10.1126/science.aaw9256?%7BidParamMap%7D%=)

4. טבע בריא יעזור בשמירה על אקלים מאוזן. טבע חולה - יחמיר את המשבר עוד יותר

כדי למלא את תפקידו הטוב, על הטבע להיות בריא ומתפקד. אלא שהטבע פגוע מניצול יתר של האנושות: שימוש בקרקעות הטבעיות לפיתוח ובניה, כריתת יערות, ציד, דיג יתר, זיהומים - הותירו חלקים גדולים מהטבע במצב הרס. שינוי האקלים מעצים את הפגיעה בטבע – הוא משבש את האיזון בטבע באופן שעלול להוביל להכחדה של המינים (למשל: שיבוש מחזורי נדידה ורבייה, שינוי בפיזור בעלי חיים וצמחים בגלל שינוי טמפרטורה באיזור מחייתם, כניסת מינים פולשים עמידים יותר לאקלים המשתנה, הרס שוניות אלמוגים). תהליכי הקריסה של הטבע עשויים להחריף עוד יותר את שינוי האקלים: כך למשל המסת הקרחונים (שצבעם בהיר) מובילה לכך שיותר קרינה נספגת בים (שצבעו כהה) ומחממת אותו, החימום מוביל לעוד המסת שלג, שחושפת עוד ים כהה, וחוזר חלילה. כך נוצרת

שרשרת תגובות שגורמת להיזדרזות מצב הטבע ולהחרפה של משבר האקלים. עלינו להתמודד עם משבר האקלים – תוך שמירה על הטבע, ולא על חשבוננו. עלינו לעצור את הפגיעה בטבע כדי לעצור את שינוי האקלים, ולעצור את שינוי האקלים כדי שלא להעצים את הפגיעה בטבע.

דרכי פעולה:

- אנו מקדמים פרויקטים של שמירה, שיקום והתפראות (rewilding) של הטבע כחלק מההתמודדות עם שני המשברים - משבר האקלים ומשבר המערכות הטבעיות (למשל סטארט-אפ נייצ'ר: שיקום והתפראות בכפר רופין, שיקום בריכות הדגים במעגן מיכאל, עמק הצבאים בירושלים, שיקום מלחת אילת ועוד);
- אנו פועלים לגיבוש סל פתרונות יישומיים להתמודד עם החסמים המקשים על שיקום טבע;
- אנו בוחנים קידום חקיקה או החלטות לשיקום טבע, שנגזר ממנה תקציב בדומה להצעת החוק האירופית;
- אנו מקדמים פרויקטים שמשלבים שימושים: למשל שילוב חקלאות ושיקום טבע.
- אנו פועלים לשיקום נחלים, לתכנון מבוסס טבע של נחלים להתמודדות עם הצפות בעידן של שינוי אקלים, ולהשבת מים לטבע.
- אנו פועלים לקידום שמורות טבע ואזורים מוגנים בים, ולהוצאת ספינות המכמורת ההרסניות.
- אנחנו פועלים לקידום וביסוס שיקום טבע באזורים עירוניים והקמת רשת אתרי טבע עירוניים קהילתיים בערי ישראל.
- אנו מתנגדים לפרוייקטים אקלימיים אשר אינם לוקחים בחשבון את הטבע ואת הקשר בין המשברים: למשל, אנו מתנגדים לטורבינות רוח שפוגעות בטבע ותורמות רק פרומיל למשק האנרגיה; אנו מתנגדים לפריסה של פאנלים סולאריים על גבי שטחים פתוחים מרוחקים במקום שבו ניתן להתקין פאנלים סולאריים על שטח מבונה וקרוב לאזורי הצריכה, ואנו מקדמים עריכת בחינות עלות תועלת לפני קידום פרויקטים מסוג זה.

5. ישראל - מסטארט-אפ ניישן לסטארט-אפ נייצ'ר

הייחודיות של ישראל מחייבת אותנו לפעול אל מול משבר האקלים. ישראל היא ייחודית בכמה מובנים: אקלימית - היא מתחממת מהר יותר משאר העולם; אקולוגית - היא מפגש ייחודי של שלוש יבשות ואזורי אקלים, "הוט ספוט אקולוגי", ומסלול מעבר של מינים נודדים רבים; ואנושית - היא מובילה וחלוצה טכנולוגית. בזכות השילוב הזה, ישראל יכולה להיות משפיעה וחשובה בהתמודדות עם משבר האקלים - הרבה יותר מהגודל הפיזי שלה. זאת, על ידי שמירה על המערכות האקולוגיות, ופיתוח טכנולוגיות ופתרונות מבוססי טבע להתמודד עם משבר האקלים.

דרכי פעולה:

- אנו מקדמים שיתופי פעולה מחקריים כדי להבין את השפעות האקלים על הטבע הישראלי ואת הפוטנציאל של הטבע הישראלי לסייע בהתמודדות עם שינויי האקלים - למיטיגציה ולאדפטציה;
- אנו פועלים כדי להטמיע את הידע הקיים בקרב הציבור ומקבלי החלטות - בכנסים, ניירות עמדה, הליכי תכנון, החלטות ממשלה וחקיקה.

6. תפקיד החברה להגנת הטבע במאבק האקלימי: לחזק את הטבע למען האקלים

כדי להתמודד עם שינוי האקלים, עלינו לשמור, לשקם ולפרוא מחדש (REWILD) את המערכות האקולוגיות באופן מקצועי ואקטיבי. עלינו להפסיק את הידרדרות מצב הטבע ולעבור למצב שבו יהיה לנו יותר טבע בריא מאשר יש לנו היום: **לצאת מהמינוס ולעבור למצב "NATURE POSITIVE"**. עלינו לקדם פתרונות להתמודדות עם משבר האקלים ובכללם הפחתת פליטות מתוך הבנת הקשר בין המערכות הטבעיות ומערכת האקלים, ריבוי תועלות ותכלול של תחזיות האקלים באזורנו. עלינו להתמודד עם משבר האקלים – תוך שמירה על הטבע, ולא על חשבוננו: לעודד מעבר מאסיבי לשימוש באנרגיות מתחדשות על גבי גגות ותשתיות קיימות, לשקם ולשחזר בתי גידול לחים, לשמר ולשקם נחלים ולקדם טבע עירוני כחלק מסל הכלים ההכרחי להתמודדות של ישראל עם שינויי האקלים.

דרכי פעולה:

- אנו פועלים להרחבת היקף שטחי הטבע הזוכים להגנה גבוהה – ושואפים ליעד של 30 אחוז מבתי הגידול יהיה מוגנים בהגנה גבוהה, בים וביבשה.
- אנחנו פועלים לשמירה על רצף שטחים פתוחים ומסדרונות אקולוגיים – בתוכניות ובמדיניות, ובכלל זאת לניהול ותחזוקה של השטחים באופן שיאפשר לשמור עליהם תוך קיום שימושים נוספים כגון חקלאות.
- אנו מקדמים שיקום טבע אקטיבי כיון שמצב הטבע בישראל אינו מאפשר לנו כבר להסתפק בהגנה על הטבע הקיים, ולשם כך אנחנו פועלים למפות ולאתר שטחים מופרים ולהחזיר אליהם את הטבע באופן המקסימלי האפשרי.
- הקמנו את המרכז לפתרונות מבוססי טבע בעיר על מנת לקדם הכשרות לאנשי רשויות מקומיות להתמודדות עם אתגרי האקלים בעיר באמצעות תכנון וניהול טבע עירוני.
- אנחנו פועלים לקידום ניטור מצב הטבע וניטור פעולות השיקום, איסוף נתונים וניתוחם.
- **אנחנו עומדים על המשמר כדי להגיד גם "מה לא לעשות"**: הדו"חות הבינלאומיים בנושא הקשר בין המערכות הטבעיות לבין משבר האקלים מדגישים גם את ההכרח להימנע מפעולות למען האקלים אשר מחייבות פגיעה בטבע. כך למשל, ניסיון להפחית גזי חממה על ידי ייעור המדבר ושטחים טבעיים ערכיים אחרים, עשוי להשיג את התוצאה הפוכה, והקמת טורבינות רוח במדינה מעוטת רוח – צפויות לגרום לפגיעה חמורה בבעלי הכנף, ולתרום מעט מאוד להפחתת גזי החממה.

